

Úmluva o lidských právech a biomedicině

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (96/2001 Sb. mezinárodních smluv^[1]) je mezinárodní smlouva, která upravuje práva pacientů v souvislosti s medicínou, léčbou i výzkumem. Tato úmluva byla přijata členskými státy Rady Evropy v roce 1997, Česká republika ji ratifikovala o čtyři roky později v roce 2001.

Účel úmluvy

Úmluva zakládá práva pacientů, čímž vznikají i odpovídající povinnosti poskytovatelům zdravotních služeb a výzkumníkům. Úprava v této mezinárodní smlouvě je nadřazena všem vnitrostátním pramenům práva (ústavě, zákonům, vyhláškám, atd.).

Články úmluvy

Článek 2 - Nadřazenost lidské bytosti

„Zájmy a blaho lidské bytosti budou nadřazeny zájmům společnosti nebo vědy.“

— Článek 2, Úmluva o lidských právech a biomedicině

Vůle a přání pacienta je tedy nejvyšší prioritou. Pacient nemůže být léčen nebo využíván k výzkumu bez svého souhlasu.

Článek 4 - Profesní standardy

„Jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví, včetně vědeckého výzkumu, je nutno provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy.“

— Článek 4, Úmluva o lidských právech a biomedicině

Při poskytování zdravotní péče je tedy potřeba postupovat *lege artis*.

Článek 5 - Souhlas

„Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích. Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas odvolat.“

— Článek 5, Úmluva o lidských právech a biomedicině

Podmínky poskytnutí informovaného souhlasu pak v českých podmínkách upravuje např. §34 zákona o zdravotních službách (372/2011 Sb.^[2]).

Článek 8 - Stav nouze vyžadující neodkladná řešení

„Pokud v situacích nouze nelze získat příslušný souhlas, jakýkoliv nutný lékařský zákrok lze provést okamžitě, pokud je nezbytný pro prospěch zdraví dotčené osoby.“

— Článek 8, Úmluva o lidských právech a biomedicině

Článek 9 - Dříve vyslovená přání

„Bude brán zřetel na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání.“

Dříve vyslovené přání pak v podmínkách České republiky upravuje §36 zákona o zdravotních službách (372/2011 Sb.^[2]), který definuje, že přání musí mít **písemnou formu s úředně ověřený podpisem**. Součástí dříve vysloveného přání musí být poučení. Dříve byla platnost přání omezena na **pět let, dnes trvá neomezeně**. Existují také podmínky, za kterých přání není potřeba respektovat (např. pokud došlo k výraznému vývoji medicíny v dané oblasti, pokud přání nabádá k aktivnímu způsobení smrti, pokud by přání mohlo ohrozit jiné osoby – *např. u nakažlivých infekčních chorob* – nebo pokud již byla dříve započata péče, kterou nelze zastavit).

Článek 10 - Ochrana soukromí a právo na informace

„Každý má právo na ochranu soukromí ve vztahu k informacím o svém zdraví. Každý je oprávněn znát veškeré informace shromažďované o jeho zdravotním stavu. Nicméně přání každého nebýt takto informován je nutno respektovat. Pokud je to v zájmu pacienta, může ve výjimečných případech zákon omezit uplatnění práv.“

— Článek 10, Úmluva o lidských právech a biomedicíně

Odkazy

Reference

1. Česká republika. Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně. In *Sbírka mezinárodních smluv*. 2001. 96/2001 Sb. m. s. Dostupné také z URL <<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3563>>.
2. Česká republika. Zákon o zdravotních službách. 2011. 372/2011 Sb. Dostupné také z URL <<https://portal.gov.cz/zakon/372/2011>>.